

נאך א פיריעריקער שפאלטונג טראכט מען ווידער וועגן א פארייניקונג פון די זאגלעמבער פארבאנדן אין איין אירגון. די פארגעקומענע פארהאנדלונגען האבן געבראכט צו א הסכם וועגן א פארייניקונג פון וועלכער ס'איז צו האפן פון אויפסניי אן אויס-געברייטערטע ארבעט לטובת דעם פארבאנד.

אלס ערשטער אקט פון דער צוקונפטיקער בשותפות'דיקער טעטיקייט זענען אין די יארן 1957/58 פאָרגעקומען חנוכה'ן און פורים אונגעטן, ווו מען האט פארבראכט געמיטלעך ביי מוזיק, טענץ און פארשידענע אטראקציעס ביו שפעט אין דער נאכט.

גרעסערע פוילישע פארבאנדן, רבנים, געוועזענע פארטיזאנער און געטא-קעמפער, געלערנטע, שרייבער און געזעלשאפטלעכע עסקנים פון אמאליקן פוילן. אונזער פארבאנד איז געווען פארטרעטן דורך ד. ליווער און מ. האמפעל, וועלכע האבן אין א שמועס מיט'ן נשיא אים דערמאנט זיינע באזוכן אין אונזער שטאט מיט צוואנציק' און דרייסיק יאר צוריק אין שליחות פון ארץ-ישראל. ביי דער געלעגענהייט האָט אונז דער פרעזידענט דערציילט, ווי אזוי ער האָט אדרוכגעשמוגעלט די רוסיש-דייטשע גרעניץ (1907) פון בענדין קיין קאטאוויץ אויפ'ן וועג קיין ארץ-ישראל.

מ. ה. / 2. יוצאי בנדין בישראל

אחרי טלטולים להגיע סוף לאמריקה — נחלצו לעזרה קונסטרוק-טיבית, ושיגרו לנו חבילות הנעלה והלבשה ומזון שהעברנו בדואר לרוסיה לפי הכתובות שהומצאו לנו. הואיל והארגון היה רשום בממשלה, שוחררו החבילות שנתקבלו מאמריקה מכל דמי מכס ומסים אחרים, ונשלחו ללא קושי לברית-המועצות. מאנשינו קיבלנו מברקים ומכתבים (הם שמורים עמנו כמוכרת הימים המרים ההם), המאשרים לנו, שהחבילות מגיעות לתעודתן ובזכותן הם מחזיקים מעמד ("זיי דערהאלטן אונז ביי דער נשמה"), אולם הם מבקשים עוד ועוד, כי אין הקומץ משביע את הארי.

לא סמכנו על יוצאי עירנו באמריקה בלבד, וניגשנו לפעולה כספית בין יוצאי בנדין בארץ. האירגון פנה בחזור מיוחד לאנשינו שנתבקשו להיענות ביד נדיבה. לשם כך הופצו מניות, שתמורתן נאסף סכום של כמה מאה לירות (סכום ניכר בימים ההם), נגבו דמי חבר, נערכו נשפים, שהכנסותיהם היו מיועדות למשלוח חבילות ולמתן סיוע כספי לעולים חדשים.

ב-1944 נבחר ועד חדש: מרדכי טננבוים ז"ל, אשר פישל, שרגא רוזנבלום, דוד ליוור, אלטר ברוקנר, שלמה בור-לימובסקי, מנחם גלבנד, חנוך מלאך, י. צ. רייס, שעשה פעולה ראוייה לציון, למען סידור עולים חדשים בעבודה ובשיכון. נשכרו לשם כך צריף ברחוב דינגוף, בן שלושה חדרים, בהם שוכנו שלוש משפחות, וצריף ברחוב לוינסקי, בו שוכנו אחד עשר רווקים.

באותה השנה קיבלנו מכתבים מבנדין, מהועד היהודי שם, בהם אנו מתבקשים לשלוח מיד עזרה כספית לשרידי בני-עירנו המגיעים לבנדין ממחנות העבודה והמוות. ואמנם, לא היתה הקריאה קול קורא במדבר, הוועד שלנו נחלץ להחשת עזרה. התנהלה סגבית בין יהודי בנדין בתל-אביב, והכל תרמו בעין יפה. הפעולה נעשתה איפוא, בשני כיוונים: למען אחינו בבנדין המיוותמת ולמען אנשינו החותרים לארץ-ישראל. הפעולה לא היתה קלה, כי היא בלעה סכומים גדולים, שנמצאו בעמל לא מעט.

המצב הזה נמשך כמה שנים. בינתיים קם הרעיון לאחד את ארגוננו עם שאר ארגוני זגלמביה באגודה אחת. לשם הגברת הפעולה, כדי להשיג בשיתוף כוחות ובצמצום המנגנון תועלת יעילה יותר. בשנת 1949 נתכנסו יוצאי זגלמביה לאסיפה כללית בה הוחלט על איחוד.

קם הארגון המאוחד הכולל את יוצאי בנדין, סוסנוביץ' חומבוקר

פי אומדן זהיר (על יסוד הרשימות המצויות בידינו וההשתתפות הרבה בעצרות-אזכרה לקדושי קהילתנו) מונים אנו בישראל כאלפיים בני-עיר, ומספרם גדל והולך עם עליית שרידי היהודים מפולין. יוצאי בנדין מתגוררים בכל קצווי הארץ, בערים ובכפרים, בקבוצות ומושבי-עובדים ועוסקים בכל המלאכות: בתעשייה, במסחר, בחקלאות, בפקידות, בהוראה ועוד. בדרך כלל, נקלטו רובם והשתרשו בארץ, התאזרחו בה בכל ישותם ונצמדו לאדמתה וקשרו בה את גורל חיים.

בשנות גיאות של העליה הגדולה מפולין, 1925/24, כאשר עלו מעירנו לארץ מאות אנשים (רובם אנשי המעמד הבינוני שנכשלו בעסקיהם, ולצערנו חזרו לבנדין וניספו בשואה) לא היה מורגש הצורך בהקמת "לאנדסמאנשאפט" מיוחד, מכיוון שבכל הקשיים שבהם נתקלו העולים נעזרו ונתמכו הם על-ידי "התאחדות עולי פולין" כללית, שדאגה לכולם, ללא הבדל עיר וקהילה.

אולם עם פרוץ השואה בשנת 1939, כאשר התחילו מגיעות הידיעות המחרידות הראשונות על פליטי בנדין שנמלטו לרוסיה, התארגנו הבנדינאים בתל-אביב לשם החשת עזרה לפליטים האומ' ללים בערבות סיביר. נסיונות דומים נעשו גם ביתר ערי הארץ בחיפה ובירושלים, מקום שם נמצאים בני-עירנו במספר לא מבוטל, אך כל פעולת הארגון נכשלה שם, באין אנשים שירצו להתמסר לה.

באחד הימים, בשלהי שנת 1939, התכנסו בביתו של מר צבי זילברשטיין בתל-אביב: אברהם המפל, יצחק רור-דאלר, יוסף שפירא (שלושתם נפטרו) חיים ולנר, שרגא רוזנבלום, שלמה בולימובסקי, קלמן הוניגמן, יצחק אינולד, יוסף צבי רייס, אלימלך דיאמנט, לייבל קוקוטק ואחרים, והם הניחו את היסוד לארגון יוצאי בנדין שמקום מושבו היה זמן רב בדירת מר זילברשטיין, שהתמסר לארגון בשנים הראשונות לקיומו. כיושב-ראש פעל עד פטירתו יצחק רודאלר המנוח, למזכירות נבחרו שפירא המנוח ובולימובסקי והגזברות היתה בידי רוזנבלום.

הארגון נרשם במשרדי השלטון כאגודה חוקית, הרשאית לפעול בפומבי לאיסוף כספים והנהלת מפעלים כספיים, ותפקידיה הוגדרו — כסיוע לפליטי בנדין הנאנקים אישם ברוסיה ומתן עזרה לעולים המעטים שהצליחו להגיע לארץ דרך ארצות ניטראליות.

בני-עירנו בארצות-הברית — וראוי לציון במיוחד ידידנו אברהם ליוור, גם הוא מפליטי רוסיה שעלה בידי כל משפחתו

רפואית ועוד. רבים מהם שהתבססו בפרק זמן מה מבחינה כלכלית. יודעים להעריך את עזרתנו המוסרית והחמרית הצנועה, שהגשנו להם, ואשר בזכותה גברו על חבלי הקליטה הראשונים.

ואף שאמצעינו היו מאד מצומצמים, כי מאמריקה לא קיבלנו שום עזרה חרף פניותינו, עשינו כל האפשר כדי לעמוד לימין הנצרכים, ולא השיבונו פניהם ריקם.

גולת הכותרת של פעולת „ארגון יוצאי זגלמביה“ היא הקמת מצבת-הזכרון להנצחת זכר קדושי זגלמביה המתנוססת במקום בולט ומרכזי בבית-הקברות בנחלת-יצחק ליד תל-אביב.

עם פטירתו של הרב האגר ז"ל שוב חל פילוג באירגון המאוחד, וכושר פעילותו נחלש. לועד החדש של „ארגון יוצאי בנדין“ נבחרו: עו"ד רכטמן — יושב-ראש, אלימלך דיאמנט — מזכיר, מנחם גלבנד — גזבר, מרת רעכיל גוטמן (לבית הרב גרויברט ז"ל), אברהם גולד, משה בנימין קליינמן ומוניק סרצ'ז'.

אין רישומו של הארגון החדש ניכר במיוחד. פרט לכמה הלואאות לעולים חדשים והאזכרות השנתיות המסורתיות, הנערכות בשיתוף עם ארגון יוצאי סוסנוביץ, אין להצביע על הישגים מיוחדים.

ההישג העיקרי שיש לזקוף לזכותו הוא „פנקס בנדין“. עתה, אחר ארבע שנים של פילוג, שוב דנים על איחוד אירגוני עולי זגלמביה.

ביץ בשם „ארגון יוצאי זגלמביה“, שבראשו עמד במשך חמש שנים הרב מנחם האגר זצ"ל, ולזכותו יש לזקוף הרבה מהשיגינו. כסגני-יושב ראש פעלו בשעתם: נחמיה זינגר, עו"ד ד"ר ספיר, עו"ד ד"ר רכטמן ודוד ליוור, כמוזכרים חיים טריגר ומרדכי המפל, כגזבר — מאיר לנדסמן, ובתפקידים אחרים — גב' גוטה ג'וטקביץ (בן-יצחק), עו"ד ד"ר יוסף אורשטיין, חיים ורשבסקי, דוד מרינקא (נפטר), ישראל זונאבנד, ישראל שווייצר, האחים שלמה ויוחנן לאודון ואחרים.

כאמור, הצטרפו לאירגון המאוחד שרידי כל קהילות זגלמביה, פרט ליוצאי דומברובה-גורניטשא, שמשום-מה נמנעו מלהשתלב בתוכנו ומקימים עד כה ארגון נפרד.

בעת כהונתו של הרב האגר המנוח כיושב-ראש שגשג הארגון, מנה למעלה מחמש סאות חברים מאורגנים, שהתכנסו לעתים קרובות למסיבות ונערכו מסיבות שונות: קונצרטים, נשפירקודים והצגות, שמטרתם היתה להשיג כספים לצרכי סעד והלוואות לעולים חדשים. כותב הסקירה הזאת, שפעל בארגון עולי זגלמביה חמש שנים יחד עם הרב האגר ז"ל, סעד על עבודת המזכירות ועמד בקשרים הדוקים עם ה„לאנדסמנשפטס“ בחוץ-לארץ, וביחוד בפאריס.

כל הפונה אלינו נתמך על ידינו, והשתדלנו להקל על קליטתו והשתרשותו בארץ. אלפי לירות תולקו בין העולים החדשים, תודות לקשרינו עם כמה בנקים בתל-אביב שהגישו לנו את עזרתם במתן הלוואות שהיינו אחראים בעדן. כן דאגנו לסידור האנשים בעבודה, בדיוור, ברכישת כלי-עבודה (מסנות-תפירה ומכשירים אחרים), בעזרה

הועד של ארגון יוצאי בנדין בתל אביב 1959
עומדים מימין לשמאל: מנחם גלבנד, יוחנן לאודון, משה בנימין קליינמן
יושבים: מוניאק סרצ'ז', רעכיל גוטמן, אברהם גולד